

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ผู้วิจัยได้พบว่า ได้มีผู้ศึกษาและทำวิจัยเรื่อง "ถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนนวนในภาษาไทย" (จิราภรณ์ ภัทรภาณุภัทร 2521) และ "ถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนนวนในภาษาพหุลึง" (ธิตินา วิไลรัตน์ 2526) ว่างอย่างละเอียด ส่วนนวนในภาษาไทยถิ่นอีสานยังไม่มีผู้ศึกษาอย่างละเอียด ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้พูดภาษาขอนแก่นซึ่งเป็นภาษาถิ่นอีสานมาแต่กำเนิด จึงสนใจที่จะศึกษาถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนนวนในภาษาขอนแก่นในแง่ลักษณะส่วนประกอบ หน้าที่ของส่วนนวนเมื่อนำมาใช้ในประโยค และที่มาของส่วนนวนเหล่านั้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนประกอบของถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนนวนในภาษาขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนนวนในภาษาขอนแก่น เมื่อนำไปใช้ในประโยค
3. เพื่อศึกษาที่มาของถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนนวนในภาษาขอนแก่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนนวนในภาษาขอนแก่น ซึ่งใช้พูดกันในปัจจุบัน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวบรวมจากหนังสือ เอกสาร สื่อมวลชนต่าง ๆ และจากบุคคลอื่นซึ่งพูดภาษานี้รวมทั้งตัวผู้วิจัยเองด้วย
2. การศึกษาที่มาของถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนนวนในภาษาขอนแก่นนั้น จะอาศัยหลักฐานเท่าที่ค้นพบได้และจากการสันนิษฐานของผู้วิจัยเอง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ช่วยให้ทราบถึง ลักษณะส่วนประกอบ หน้าที ที่มา และความหมายของถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนวนในภาษา ขอนแก่น
2. ทำให้เห็นความแตกต่าง ในด้านหน้าที่และความหมายของถ้อยคำเมื่อใช้ เป็น ส่วนวนและเมื่อไม่เป็นส่วนวน
3. ช่วยให้ผู้สนใจภาษาถิ่นอีสานได้เรียนรู้ส่วนวนในภาษาขอนแก่น เพื่อนำไปใช้ ประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารกันได้ดียิ่งขึ้น
4. ทำให้ชาวไทยภาคอื่นได้รับรู้ถึงสภาพแวดล้อม ประเพณี ความคิด ความรู้สึกของ ชาวขอนแก่นได้ดียิ่งขึ้น
5. ช่วยเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับภาษาถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้
2. รวบรวมข้อมูลถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนวนในภาษาขอนแก่นจาก หนังสือ เอกสาร สื่อมวลชนต่าง ๆ ในปัจจุบัน และจากบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งจากผู้วิจัยเองด้วย
3. บันทึกข้อมูลลงในบัตรดัชนีศัพท์อักษร พร้อมทั้งให้ความหมายกำกับไว้ทุกประโยค
4. นำข้อมูลมาวิเคราะห์
5. สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ
6. สัตห่าภาคผนวก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

พนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) ได้ศึกษาเรื่องสำนวนโดยได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า สำนวน ไว้ว่า

พูดเป็นขึ้นเสียงไม่ตรงไปตรงมา แต่ให้มีความหมายในคำพูดนั้น ๆ คนฟังอาจเข้าใจความหมายได้ทันทีถ้าคำพูดนั้นใช้แพร่หลายกันทั่วไปจนอยู่ทั่วแล้ว แต่ถ้าไม่แพร่หลายคนฟังอาจไม่เข้าใจได้ทันที ต้องคิดสิ่งเข้าใจ หรือบางทีคิดแล้วเข้าใจไปอย่างอื่นก็ได้ หรือไม่เข้าใจเอาเลยก็ได้ คำพูดเป็นขึ้นเสียงนี้เขาเรียกว่า สำนวน

นอกจากนี้ ท่านยังได้รวบรวมสำนวนไทยไว้จำนวนหนึ่ง และได้ศึกษาความหมายของสำนวนไทยเหล่านั้น โดยพิจารณาจากตัวอย่างการใช้สำนวนนั้น ๆ เท่าที่ปรากฏในเอกสารและหนังสือต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงมูลเหตุของการเกิดสำนวนว่า "สำนวนเกิดจากธรรมชาติ เครื่องแวดล้อม แบบแผนประเพณี สัทธาคำล้นา ความประพฤติ การเล่นนิยาย นิทาน ตำนาน ตลอดจนพงศาวดารหรือประวัติคำลัตรี..." (กาญจนาคพันธุ์: 2515)

เชื้อ ลัดตะเวทิน ได้รวบรวมสำนวนต่าง ๆ โดยแบ่งประเภทออกตามความหมายของสำนวน เช่น สำนวนที่เกี่ยวกับสภาพอากาศ สำนวนที่เกี่ยวกับร่างกาย และได้รวบรวมสำนวนเหล่านั้นเรียงตามลำดับอักษร พร้อมทั้งอธิบายความหมายของสำนวนเหล่านั้นอย่างสั้น ๆ พอเข้าใจ (เชื้อ ลัดตะเวทิน: 2516)

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ ได้รวบรวมสำนวนไทยตามลำดับอักษรโดยอธิบายความหมายของสำนวนแต่ละสำนวน บางสำนวนอาจมีประวัติของสำนวนนั้น ๆ อยู่ด้วยและได้บ่งชี้ใช้สำนวนนั้น ๆ เช่น ใช้เป็นคำเปรียบเทียบกับ ใช้เป็นคำอุปมา นอกจากนี้ก็ได้ให้ตัวอย่างประโยคหรือข้อความที่ใช้สำนวนนั้น ๆ ไว้ด้วย (ฐะปะนีย์ นาครทรรพ: 2515-2517)

ประเทือง คล้ายลุ่มบรรณ ได้กล่าวถึงสำนวนไทยไว้ว่า

สำนวนตามพจนานุกรม หมายถึง โวหาร ที่มองพูด ถ้อยคำที่เรียบเรียง ถ้อยคำที่ไม่ถูกโวหารณ์ แต่รับมาใช้เป็นภาษาที่ถูกต้อง เป็นการแสดงความหมายโดยนัยหรือเชิงอุปมาเปรียบเทียบกับ หมายถึงรวมไปถึง คำคม คำพังเพย คำกล่าว และโวหารต่าง ๆ ด้วย (ประเทือง คล้ายลุ่มบรรณ: 2517)

ศิริภรณ์ ภักธราภานุภักธ ด้วิศย เรือง "ถ้อยคำที่ใช่เป็นสำนวนในภาษาไทย" โดยได้กล่าวถึงลักษณะส่วนประกอบของถ้อยคำที่นำมาใช่เป็นสำนวน หน้าที่ของถ้อยคำสำนวนเหล่านั้น และกล่าวถึงสำนวนเหล่านั้นในแง่ความหมาย นอกจากนี้ยังได้เก็บรวบรวมสำนวนตามลำดับอักษรพร้อมคำอธิบาย และยกตัวอย่างประโยคเพื่อแสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของสำนวนเหล่านั้นไว้ด้วย (ศิริภรณ์ ภักธราภานุภักธ: 2521)

ธิดิมา วิไลรัตน์ ด้วิศย เรือง "ถ้อยคำที่ใช่เป็นสำนวนในภาษาพหูลง" โดยได้ศึกษาในท่มองเดียวกันกับ ศิริภรณ์ ภักธราภานุภักธ (ธิดิมา วิไลรัตน์: 2526)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัทอักษรที่ใช้แทนเสียงในภาษาขอนแก่น

1. เสียงพยัญชนะ เสียงพยัญชนะในภาษาขอนแก่น แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เสียงพยัญชนะต้น มี 20 เสียง แบ่งตามลักษณะของเสียงได้ดังนี้ คือ

1.1.1 เสียงกัก มี 10 เสียง ได้แก่

[p-]	เช่น	[puu21]	"ปู"
		[paa21]	"ปลา"
[t-]	เช่น	[tii21]	"ต"
		[taaj21]	"ตาย"
[c-]	เช่น	[cuuŋ21]	"ลุง"
		[caam21]	"จาม"
[k-]	เช่น	[kaa21]	"กา"
		[kuŋ31]	"กุง"
[ʔ-]	เช่น	[ʔɔk21]	"ออก"
		[ʔaa31]	"อ้า"
[ph-]	เช่น	[phaa42]	"พา"
		[phiŋ24]	"ผี"
[th-]	เช่น	[thɔŋ42]	"ทอง"
		[thim21]	"หิ้ง"
[kh-]	เช่น	[khon42]	"คน"
		[khɔŋ42]	"คอย"
[b-]	เช่น	[baat21]	"บาท"
		[baa31]	"บ้า"
[d-]	เช่น	[dii21]	"ดี"
		[dam21]	"ดำ"

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1.2 เสียงเสียดแทรก มี 3 เสียง ได้แก่

[f-]	เช่น	[faj42]	"ไฟ"
		[fon24]	"ฝน"
[s-]	เช่น	[sɨɨ44]	"ชื่อ"
		[suuaj24]	"สาย"
[h-]	เช่น	[haa21]	"ห้า"
		[huua31]	"หัว"

1.1.3 เสียงนาสิก มี 4 เสียง ได้แก่

[m-]	เช่น	[maa31]	"ม้า"
		[miit31]	"มืด"
[n-]	เช่น	[naa42]	"นา"
		[nɔɔk31]	"นอก"
[ŋ-]	เช่น	[ŋaa21]	"หญ้า"
		[ŋɔɔj44]	"ใหญ่"
[ŋ-]	เช่น	[ŋaam42]	"งาม"
		[ŋuu42]	"งู"

1.1.4 เสียงข้างลิ้น มี 1 เสียง ได้แก่

[l-]	เช่น	[luŋ42]	"ลุง"
		[lɔɔk31]	"ลอก"

1.1.5 เสียงกึ่งสระ มี 2 เสียง ได้แก่

[w-]	เช่น	[waa42]	"วา"
		[wiɨ24]	"หวี"
[j-]	เช่น	[juu44]	"อยู่"
		[jaak21]	"อยาก"

1.2 เสียงพยัญชนะท้าย ๗ 9 เสียง ได้แก่

[-p]	เช่น	[paap21]	"อาบ"
		[kop24]	"กบ"
[-t]	เช่น	[saat21]	"ล่าต"
		[duut21]	"ดูต"
[-k]	เช่น	[bɔɔk21]	"บอก"
		[kaak21]	"กาก"
[-ʔ]	เช่น	[ʔaʔ33]	"จ้ำง"
		[kɔʔ33]	"นะ"
[-m]	เช่น	[tam44]	"ทอ"
		[dom21]	"ตม"
[-n]	เช่น	[dɔɔn44]	"ลาน"
		[kaan31]	"ก้าน"
[-ŋ]	เช่น	[dɔŋ21]	"ตง"
		[naŋ44]	"นัง"
[-w]	เช่น	[saaw24]	"ลาว"
		[thɛw24]	"แถว"
[-j]	เช่น	[ʰɔj21]	"จัน" (สรรพนามบุรุษที่ 1)
		[naaj42]	"นาย"

2. เสียงสระ ๑ เสียงสระในภาษาขอนแก่น แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ2.1 เสียงสระเดี่ยว ๗ 18 เสียง แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่2.1.1 เสียงสระหน้า ๗ 6 เสียง ได้แก่

[i]	เช่น	[kín31]	"คั้น"
		[dín21]	"ดิน"
[ii]	เช่น	[dí i21]	"ดี"
		[phi i42]	"อ้วน"

[e]	เช่น	[het33]	"ฟ้า"
		[khem24]	"เข็ม"
[ee]	เช่น	[pee21]	"แบน"
		[pheeng42]	"เพลง"
[ɛ]	เช่น	[mɛn44]	"ไข่"
		[khen21]	"ขัน"
[ɛɛ]	เช่น	[kheɛn24]	"แขน"
		[mɛɛw42]	"แมว"

2.1.2 เสียงสระกลาง ตอนไปหลัง มี 6 เสียง ได้แก่

[ɨ]	เช่น	[sɨŋ42]	"สังข์"
		[khit44]	"คิด"
[ɨɨ]	เช่น	[mɨɨt31]	"มืด"
		[liɨn44]	"เกินหน้า"
[o]	เช่น	[døk24]	"ดึก"
		[lɔn21]	"ถลอก"
[oo]	เช่น	[lɔok31]	"เล็ก"
		[pəət21]	"เปื้อน, เป็ด"
[ɔ]	เช่น	[paj21]	"ไป"
		[khan24]	"ขัน"
[aa]	เช่น	[waan24]	"หวาน"
		[thaang42]	"ทาง"

2.1.3 เสียงสระหลัง มี 6 เสียง ได้แก่

[u]	เช่น	[luŋ42]	"ลุง"
		[kuŋ31]	"กุง"
[uu]	เช่น	[ŋuu42]	"ง"
		[cuuŋ21]	"จุง"

[o]	เช่น	[com44]	"บน"
		[som21]	"เปรี้ยว"
[oo]	เช่น	[kooŋ21]	"กอง"
		[coot21]	"หม้อไม้อ่อน"
[ɔ]	เช่น	[khɔŋ21]	"ข้อง" (เครื่องมือ สับปลายมีดหนึ่ง)
		[pɔŋ44]	"ย่อง"
[ɔw]	เช่น	[phɔw33]	"พ่อ"
		[pɔw31]	"บ้า"

2.2 เสียงสระประสม มี 2 เสียง ได้แก่

[ia]	เช่น	[mia42]	"เมีย"
		[siaŋ24]	"เสียม"
[ua]	เช่น	[tua24]	"โกหก"
		[luak31]	"ลวก"

3. เสียงวรรณยุกต์ เสียงวรรณยุกต์ในภาษาขอนแก่นมี 6 เสียง ได้แก่

3.1	เสียง ต่ำ-ตก [21]	เช่น	[dian21]	"เดือน"
			[kin21]	"กิน"
3.2	เสียง ต่ำ-ขึ้น [24]	เช่น	[maa24]	"สุนัข"
			[khaa24]	"ขา"
3.3	เสียง กลาง-ตก [31]	เช่น	[siaŋ31]	"เชือก"
			[kɔwŋ31]	"น้อง"
3.4	เสียง กลาง-ระดับ [33]	เช่น	[phɔw33]	"พ่อ"
			[waaw33]	"ว่าว"
3.5	เสียง สูง-ตก [42]	เช่น	[waa42]	"วา"
			[teɛŋ42]	"แทง"
3.6	เสียง สูง-ระดับ [44]	เช่น	[khaa44]	"ข้า"
			[tam44]	"ทอ"

เครื่องหมายที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ เล่มนี้

- [] ก. ใช้กำกับข้อความที่เป็นสำนวนในภาษาขนานแท้
- ข. ใช้กำกับข้อความที่เป็นตัวอย่างของประโยคที่มีใช้ในภาษาขนานแท้
- " " ใช้กำกับข้อความที่เป็นคำอธิบายความหมายของสำนวน
- () ใช้กำกับข้อความที่เป็นคำอธิบายความหมายของคำที่นำมาประกอบกันเป็นสำนวน
- : ใช้กำกับหน้าข้อความที่เป็นประโยคตัวอย่าง
- = ใช้กำกับข้อความที่อธิบายความหมายของประโยคตัวอย่าง
- _____ ใช้กำกับได้ข้อความที่เป็นสำนวนเมื่อปรากฏในประโยค
- + ใช้คั่นเพื่อแยกส่วนประกอบของคำประสม เช่น นาม + นาม
- ใช้คั่นเพื่อแยกส่วนประกอบของกลุ่มคำ เช่น นาม - กริยา - นาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย